

Period of the XX Century: Modern Studies and Interpretations]. Naukovi zapysky Ternopil's'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. V. Hnatyuka. Seriya: Istoriya. Ternopil', 2011. Vyp. 1. S. 261–265.

**Леся Билувус**

### **МАТЕРИАЛЫ ПЕРИОДИЧЕСКИХ ИЗДАНИЙ УКРАИНСКОЙ ДИАСПОРЫ США КАК ИСТОЧНИК ИНФОРМАЦИИ О КРЕДИТНОЙ КООПЕРАТИВЕ «САМОПОМОЩЬ»**

*Статья рассматривает украиноязычную периодику США как источник информации о деятельности общества украинцев в Америке «Самопомощь» и основанном им одноименном кредитном союзе в контексте сохранения национальной идентичности. Исследуемые материалы дают сведения о работе кредитной кооперативы в области образования, культуры, общественной активности, гуманитарной помощи, что позволяет сделать вывод: кооперативное движение является важным фактором функционирования американского украинства, ведь только объединенная таким движением взаимопомощи украинская диаспора могла стать сильным источником сохранения национальной идентичности и украинской идеи.*

*Ключевые слова:* украинская диаспора, периодические издания, национальная идентичность, кредитная кооперация, «Самопомощь».

**Lesia Bilovus**

### **MATERIALS OF THE USA UKRAINIAN DIASPORA'S PERIODICALS AS THE SOURCE OF INFORMATION ON THE COOPERATIVE'S CREDIT «SAMOPOMICH»**

*This article considers the Ukrainian periodicals in the USA as the source of information on the activities of the Ukrainian Society «Samopomich» in America and the credit founded by this Society in the context of national identity preservation. The investigated materials provide information on the work of credit cooperatives in the field of education, culture, social activism, humanitarian assistance. All this allows to make the conclusion, although it is unnoticeable, the cooperative movement has been the important factor in the functioning of American Ukrainians, because being united in such a movement of mutual help Ukrainian Diaspora could become a strong source of preserving the national identity and the Ukrainian idea.*

*Key words:* Ukrainian Diaspora, periodicals, national identity, credit cooperative, «Samopomich».

**УДК 94 (477): 314.743**

**Галина Саранча**

### **РОЗСЕЛЕННЯ ТА ПЕРВИННА АДАПТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ТРУДОВИХ ЕМІГРАНТІВ У США**

*У статті досліджуються умови еміграції українців до США в другій половині XIX – на початку XX ст. Висвітлено непрості обставини в'їзду емігрантів, зокрема проходження карантинної зони на Елліс Айленд, а також проблеми, пов'язані із «імміграційними домами». Значна увага зосереджена на вивченні первинних поселень українських іммігрантів у цій країні.*

*Ключові слова:* еміграція, імміграція, карантинна зона, «імміграційні дома», Елліс Айленд.

Масова еміграція із західноукраїнських земель до США започаткована 1877 р. Того ж року на заклик агентів однієї із вугільних компаній Пенсільванії група селян Закарпаття виїхала туди працювати на шахтах. Після цього еміграція закарпатців не припинялася, за ними відправлялися до США галицькі селяни, злидарі Лемківщини. Всього за час з 70-х рр. XIX ст. – до 1914 р. у США зосередилося приблизно 700 тис. емігрантів-українців, при цьому майже усі вони прибули із Австро-Угорщини. З Росії за цей час до США емігрувало трохи більше однієї тисячі українців [55, р. 35].

Досліджуючи умови еміграції українців до США, важливо розглянути усі точки зору на цю проблему як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Це дозволить об'єктивно висвітлити досліджувану проблему та визначити її основні аспекти. У цьому полягає мета дослідження.

Усі дослідники української трудової еміграції до США відзначають її якісну відмінність від інших країн, що дозволяли українським емігрантам займатися тією ж споконвічно справою, що і на рідній землі – сільським господарством. У Львові коштом товариства «Просвіта» видано працю Осипа Олеськова «О еміграції» [95], яка пояснювала чому саме не обирати США як країну для еміграції – селянин із західноукраїнських земель, потрапивши на найважчі роботи у вугільні шахти та фабрики, мало того, що виконував найважчу роботу за мізерну оплату, він ще й потрапляв у так

званий «плавильний котел» іншої культури та швидко втрачав свою ідентичність. О. Олеськів обґрунтовував ідею еміграції українців до Канади – країни, що надавала значні земельні угіддя і дозволяла українським селянам зберігати національну самобутність.

У статтях Нестора Дмитріва в газеті «Свобода» є свідчення про те, що перші компактні групи емігрантів, прибували ще до початку масового переселення. Дослідник відзначав, що у 1850-х рр. перші групи українських емігрантів селилися у штатах Нова Англія, Масачусетс, Вермонт і займалися сільським господарством. Однак, на думку Н. Дмитріва, ці українці, будучи найманими робітниками на американським фермах, швидко асимілювалися в американському середовищі.

Ф. Заставний у розвідці «Українська діаспора», згадує першу компакту групу українців, що прибули до США наприкінці ХХ ст.: «Одними з перших українських поселенців з України, які в США одержали землю і почали займатися сільським господарством, були протестанти-«штундисти» із східних регіонів України, які втекли від релігійних переслідувань. Вони осіли в штаті Вірджинія (1892 р.) пізніше (1898 р.) – у Північній Дакоті. Згодом до них приїхали переселенці із Західної України і в штаті Північна Дакота всі вони створили село, назване Україна» [50, с. 45].

Абсолютна більшість емігрантів-українців у США працювала на найважчих роботах у промисловості: вугільній, металургійній і металообробній, ткацькій і швейній, добуванні золота, срібла, олова, на будівництві, передусім залізничному і шляховому. Умови праці робітників були жахливими, особливо на шахтах і рудниках, де частими були аварії, загибель і травматизм. Доля вуглекопа так оспівувалася в одній із емігрантських пісень:

«Нема там і дня такого,щоби що не сталось,  
Тому побив уголь плечі,того поламало...» [76].

Українські робітники зазнавали дискримінації, їхня заробітна плата була нижчою у порівнянні із зарплатою корінних робітників. Хоча серед українців-емігрантів переважали селяни, у сільському господарстві США займалися менше третини українців, при цьому мали свої гомстеди – ділянки землі, й стали фермерами лише 0,3 %, а всі інші працювали найманими сільськогосподарськими робітниками-батраками [2, с. 23].

Лука Мишуга, аналізуючи соціальний склад української еміграції, відзначав той факт, що перші 20 років процесу еміграції, не було, окрім Агапія Гончаренка, жодного інтелігента чи свідомого діяча, який представляв би українців як окрему етнічну групу.

Українці проторували шлях до США задовго до масової еміграції кінця ХІХ – початку ХХ ст. Українські імена можна зустріти як серед засновників колонії Джеймстаун у Вірджинії, так і серед учасників американської революції та громадянської війни. Коли на початку ХІХ ст. виникли російські колонії на Алясці та в Каліфорнії, українці – й, зокрема, козаки – були серед перших поселенців [2, с. 25].

Втім, українці, що почали масово іммігрувати до США, суттєво відрізнялися від своїх колоритних попередників. Це були переважно селяни-трударі із малорозвинених західноукраїнських земель – Закарпаття та Лемківщини. Чутки про існування за морем напівміфічної землі, де можна заробити вдсятеро-двадцяттеро разів більше, ніж звичайно, дійшли до лемків та закарпатців від їх сусідів – словаків, поляків та угорців. У 1877 р. виникла можливість перевірити ці чутки. Пенсильванська вугільна компанія, зіткнувшись із робітничими страйками, вирішила використати як штрейкбрехерів дешеву робочу силу із найбідніших районів Австро-Угорської імперії. Коли агенти компанії запропонували молодим лемкам і закарпатцям підйомні (з подальшим утриманням цієї суми грошей з їх заробітків), знайшлося чимало охочих. А після того як вони повернулися до своїх рідних сіл із добрими новинами (які до того ж поширювали, перебільшуючи, агенти пароплавних компаній) і небаченими досі грошима, виїзд до США швидко став набувати масового характеру [2, с. 49].

Найбільша за чисельністю еміграція із Європи та Азії до США тривала з 1850-х – до початку Першої світової війни, а потім пішла на спад. Упродовж 1891–1915 рр. до США в пошуках кращої долі прибув 16 млн 942 тис. 781 емігрант. Саме в цей період розпочинається масовий притік зі Східної Європи, зокрема з Італії, Польщі, Росії та України [2, с. 50].

Поляки йшли, як вони самі казали, «за chlebem» («за хлібом»), намагаючись підзаробити грошей і повернутися додому, аби купити там клаптик землі. Теж саме стосувалося і українців, в тому числі й закарпатців. Євреї втікали із насиджених місць від погромів. А були і просто авантюристи, яких манили розповіді про «золоту лихоманку» [3, с. 51].

Людей щороку прибувало все більше і більше. Усі прагнули побачити і відчути на собі дух «справжньої свободи». У 1890 р. Конгрес США змушений був виділити 3 акри землі, аби побудувати біля Нью-Йорка станцію прийому емігрантів. Вона розташувалася на острові Елліс (Ellis island), який пізніше отримав назву «Острів сліз» [1].

У 1892 р. станція була готова, але сталася пожежа і усі дерев'яні приміщення згоріли. Через п'ять років пожежа знову зруйнувала будівлі на Елліс Айленд. Люди казали, що ця земля проклята,

і тут не має ступати нога людини. Тоді ж уряд вирішив будувати станцію із каміння, якому вогонь нічого зробити не зможе. Так з початку 1900-х рр. щороку острів став приймати близько 0,5 мільйонів біженців щороку з усього світу. До 1910 р. через острів пройшло 6 млн нових американців [16].

Нелегкий шлях із європейських портів через океан не був останнім випробуванням, яке чекало новоприбулих. Усіх емігрантів не пропускали відразу на континент, а розташовували на острові Елліс, який символічно називали «островом сліз». Назва походить від прізвища Самуеля Елліса, який придбав цей острів у 1785 р. З 1892 р. на острові стала функціонувати імміграційна служба федерального уряду. Після пожежі 1897 р. на Елліс Айленд побудували досі існуючу будівлю з цегли у стилі французького відродження. З 1900 р. вона служила терміналом, через який в США прибули мільйони іммігрантів [16]. Згідно зі статистичними даними, 80 % всіх бажаючих потрапити до США, пройшли саме через цей «острів сліз».

Вважається, що упродовж 1892–1924 рр. через Елліс Айленд пройшло понад 16 млн осіб. Не менше третини з них осіли у Нью-Йорку. Пік припливу іммігрантів припав на 1907 р., коли через термінал пройшло майже 1,3 млн осіб. Упродовж 1 січня 1892 р. – 12 листопада 1954 р. федерально-імміграційна станція на острові Елліс Айленд пропустила приблизно 20 млн осіб здебільшого із Європи. Сьогодні приблизно 100 млн американських громадян мають родини, які пройшли через острів Елліс Айленд. Імміграційна служба припинила своє функціонування на острові у 1954 р., зараз там відкритий музей імміграції [16].

Спогади прибулих про перебування на острові Елліс Айленд були вкрай важкими, як і умови перебування на ньому. «День, коли ми прибували у Нью-Йорк, був схожий на Судний день, коли ми мали довести свою спроможність вступити до Раю», – писав у щоденнику один із емігрантів кінця XIX століття. «Коли ми побачили вперше символ свободи (статую Свободи), не могли відірвати своїх очей, а в грудях застигло повітря» [23], – розповідав інший. Для багатьох з емігрантів 1800-х років Америка асоціювалась з чимось надприродним, там, за плітками, було багато золота, багато родючої землі, диких тварин, а найголовніше – там було багато роботи, за яку добре платили. Тому статуя Свободи, наприклад, стала новим божеством, якому хотілося низько вклонитися» [23].

Юліан Бачинський, описує картину перевірок новоприбулих такою цитатою: «при вході стоїть лікар з кількома асистентами. Починаються лікарські оглядини. Впускають по одному. Один бистрий погляд на емігранта, опісля оглядини очий, устної ями, рук, часами ще одно-два питань – і оглядини скінчені. Здорові йдуть на право, слабкі, зазначені крейдою на рукаві, на ліво» [2, с. 125].

Хворих та осіб із певними фінансовими проблемами затримували на острові на невизначений період. Усе ж, після незручностей під час подорожей через океан, палати та харчування в карантинній зоні здавалися набагато комфортнішими.

Згідно зі статистичними даними, у 1905 р. через Елліс Айленд пройшло 14,8 млн осіб, пропущено через контроль та дозволено в'їзд на континент 14,4 млн особам. Зі звітів відомо, що 215 осіб повернуто назад на батьківщину, 115 – залишено у лікарні на острові. Однак, основними причинами, чому прибулим забороняли в'їзд у США було зовсім не погане здоров'я, а відсутність коштів та нужденне становище. Відомо також, що із числа 115 повернутих осіб, – 7 осіб було українського походження. У наведеній нижче таблиці висвітлено категорії осіб, що були повернуті до Європи в 1905 р.

Психічно хворі	Жебраки та особи, що могли б стати тягарем для країни	Хворих на інфекційні хвороби	Робітники за контрактом	Разом
2	186	14	13	215

Після медичного огляду здорові емігранти проходили процедуру підтвердження особи та документів. Допомогали емігрантам чиновники, що належали до різних етнічних груп та володіли різними мовами. Працівники еміграційної служби допомагали придбати квитки на потяги чи обміняти гроші.

Шлях із карантинної зони острова Елліс Айленд пролягав до залізничної станції в Гобокен штату Нью-Джерсі, ця станція знаходилася поблизу острова, на материковій частині країни. Більшість емігрантів, не знаючи мови та не маючи знайомих, осідали у Нью-Йорку. Л. Мишуга, спираючись на дані американських істориків, так описує перебування емігрантів у Нью-Йорку: «Ален Невінс пише, що другого такого поганого міста під мешкальним і гігієнічним оглядом не було тоді в цілім християнському світі. Але особливо небезпечним був той Вавилон для молодих наших дівчат, що приїжджали без усякої опіки. Навіть не можна було уявити, що то діялося в початках нашої еміграції, коли Свобода ще в 1909 жалується, що стільки наших дівчат пропадає на віки, попавши невинно і несвідомо в руки поганців-агентів торгівлі дівчатами, які схоплюють їх відразу

при висіданні з корабля і запроднують до публічних домів у неволю, з якої нема виходу» [23, с. 13]. Про Америку того часу говорили, що це «край без радості» і в самому Нью-Йорку, вважали емігранти, це найбільше впадало у вічі.

У період активної хвилі еміграції, США переживало, на думку американських істориків, переломний період. Для самої країни відбувалася зміна настрою, характеру існування давньої хліборобської Америки на країну промислову, урбанізовану та покриту комунікаційною інфраструктурою від океану до океану. На тлі розвитку та технічного прогресу, деякі вчені, вважають цю епоху періодом занепаду американської цивілізації. Пояснюють вони це тим фактом, що перші емігранти-колоністи, яких називали «батьками Америки», з огляду на їх роль у створенні американської культури, що базувалася на філософії поваги принципів демократії, свободи та рівності, були знищені, як і молоде покоління патріотів Америки. На їх місце прийшло нове покоління людей, що вижили після громадянської війни і змінили філософію із поваги та поміркованості до гасла: «успіх за будь яку ціну». Саме люди-ділки стали обличчям тієї епохи у США і вони не переймалися принципами демократії, моралі чи гуманізму. Вони не чули «поклику американської землі» та не бажали працювати на цій землі, тільки хотіли отримати від неї якомога більший прибуток. З цією метою і доправлялися кораблі дешевої робочої сили з Європи і зокрема, з України.

Американські політики Ф. Рузвельт та В. Вільсон теж характеризували другу половину XIX ст. як період встановлення контролю над територією США шістьма олігархічними кланами – К. Юркеса, Ф. Раяна, В. Елкінса, П. Віндера, В. Уїтні, Т. Долан. Це були родини, в руках яких зосереджувалася енергетична система США та транспортна інфраструктура (у 80 округах країни, ці родини зберігали контроль у зазначених галузях, в тому числі найбільші міста – Нью-Йорк, Чикаго, Пітсбург, Філадельфія). Сферу інших інтересів розділили між собою Вандербілти, Моргані та Рокфелери.

У 1921 р. вперше уряд США прийняв закон про обмеження числа новоприбулих. Імміграційний акт 1924 р. встановив квоти, які базувалися на національному походженні людини. Мінімальні квоти отримали ті молоді нації, що виникли на мапі Європи після Першої світової війни. Наприклад, азіатам потрапити в Америку було вже досить складно. Особливо чомусь тут не любили китайців і відмовляли їм у будь-якому випадку [87, с. 19]. Насправді, за новими законами, було дозволено пропускати в Америку тільки повністю здорових людей. Усі проходили тести. Цим займалися лікарі. Багатьом ставили на одязі помітки крейдою «Н» – означало, що у людини хворе серце, «Е» – очі, «Х» – розумову відсталість, а «S» – означало, що людина вже досить стара. Іноді ці помітки наносилися навіть непомітно на спині. І людина навіть не здогадувалася, за що її відправляють назад – через океан – додому. «Нам потрібні були не люди, а добрі машини, – згадує один американець. – І ми відносились до цих людей, як до машин» [16].

Один із українців свої враження від острова Елліс Айленд подавав так: «Черга, в якій ми стояли, рухалась доволі повільно, – і ось ми підходимо до доктора, який перевіряє пацієнтів залізними інструментами, дивиться дуже уважно, а потім заставляє дихати на мокрий рушник – чи немає у нас якогось інфекційного захворювання» [16].

Дитина вже після 10-річного віку мала також пройти тест на фізичний розвиток. Якщо тест було не складено – він мав покинути Америку. З ним або повертався один з членів родини, старший за віком, або поверталася уся сім'я. Це була трагедія – ніякі жалоби і благання не допомагали. Часто сім'я не мала грошей на зворотній шлях.

Подібні трагедії відбувалися на «острові сліз» щодня, і було їх чимало. Президент Т. Рузвельт писав тоді про іммігрантів: «... але ми маємо пам'ятати, що відіслати його назад – це винести йому покарання, яке саме по собі трохи менше ніж сама смерть» [19]. Деякі обирали смерть. Упродовж існування імміграційної станції на Елліс Айленд декілька сотень людей саме тут покінчили життя самогубством. До речі, після перевірки лікарів, розпочиналася нове «катування» – вже запитаннями. Хто ви? Звідки? Чи маєте гроші? Скільки? Куди їдете? Навіщо? Хто за переконанням? Чи не анархіст? Не повія? Питань було безліч, і ніхто не знав, які відповіді мають бути вірними. Однак ніхто з емігрантів не сказав би, що їде в пошуках роботи. Усі вигадували: їду до брата, сестри, доньки, просто до друзів [16].

«Чому я маю боятися тепер пекельного вогню? – казала одна жінка. – Я пройшла його на Елліс-айленд» [16]. Тільки у 1914 р. кількість депортованих зі США склало 16 тис. 588 осіб або 2 % із загальної кількості. «Острів сліз», як іммігрантська станція, проіснував до 1954 р. Він став замалим і не комфортним. З ним було пов'язано багато неприємних спогадів. Були й інші причини [16].

Слід відзначити, що американський уряд, приймаючи доволі жорсткі еміграційні закони, в першу чергу, прагнув забезпечити стабільність у суспільстві та не допустити кризових тенденцій в індустріальній країні. У той же час, було прийнято ряд позитивних та доволі продуманих і раціональних заходів, що полегшували емігрантам процес переселення та допомагали зробити перші й найважчі кроки на новому континенті. До таких заходів слід віднести те, що еміграційна

служба наймала на роботу працівників, що самі недавно прибули із різних країн світу і володіли європейськими мовами, тому могли легко надати перші консультації новоприбулим, мовний бар'єр для яких був чи не основною проблемою в перші дні прибуття до США.

До інших позитивних аспектів також слід віднести заснування так званих «іміграційних домів», на кшталт тих, які були засновані корабельними компаніями у європейських портах. Засновувалися вони з метою надання притулку емігрантам, що не мали куди подітися в перші дні після прибуття за океан.

Ю. Бачинський відзначав факти заснування «іміграційних домів» такими обставинами: «Іміграційний уряд узгледнив потребу існування таких Домів і много імігрантам, що не відповідають вимогам іміграційних законів, згледно з розпорядженням іміграційних комісарів, дає дозвіл вступати на територію З'єднаних Держав, коли ті Доми приймуть їх до себе на свою відповідальність. Кожна народність в З'єднаних Державах, старається заложити такий дім для своїх коннаціоналістів... Українського Еміграційного Дому нема, помимо 15-літніх заходів української еміграції заложити такий дім. По тількилітніх заходах, удалося їм ледве в 1909 р. заложити в Нью-Йорку українську філію австрійського товариства для охорони над емігрантами ім. сьв. Рафаїла» [2, с. 131].

Хороша ідея заснувати «іміграційні доми» для допомоги новоприбулим і малообізнаним із новими умовами життя людьми, перетворилися, у багатьох випадках, у місце зиску та знуцання над безпомічними. Потерпали українські емігранти від утисків та навіть фізичних знуцань, особливо у польських «іміграційних домах». Ю. Бачинський про цю проблему згадував так: «Просто гидь бере, коли слухати скарги і жалі імігрантів на сей Дім, гидь тим більша, що визиск імігрантів переводяться там з безприкладним цинізмом, під плащем католицької філянтропії, та й ще під покровом – святого» [2, с. 131] У цьому закладі українців схиляли до переходу в католицтво, працівники займалися здирництвом, вимагали неправомірні вигоди для пошуку роботи. Мало місце також і фізичне насилля. Зрештою, жорстокі умови, що існували тут, викликали незадоволення та скарги і серед власне польських емігрантів. Зібрана із цього приводу комісія, виявила зловживання та заборонила агентам закладу з'являтися на Елліс Айленд. Згодом, був заснований інший іміграційний дім для поляків. Слід зазначити, що випадки зловживань у подібних закладах були доволі частим явищем. Благодійність поступилася бізнесу та здирництву над знедоленими людьми.

Люди, що в незчисленному потоці емігрантів прибували до США, подолавши довгий виснажливий шлях, незабаром усвідомлювали, що в цій країні – країні багатих можливостей – треба працювати, не покладаючи рук. Спочатку більшість новоприбулих знаходила роботу на вугільних шахтах і металургійних заводах Пенсильванії, й цей регіон став осереддям перших українських імігрантів. Інші влаштовувалися на заводах у Нью-Йорку, Нью-Джерсі, Коннектикуті, Огайо та Іллінойсі: «Попервах було важко: прибульці зіткнулися з чужою землею й незнайомою мовою, вони потрапили у вир міського життя, де їх оточувала усяка машинерія. Напередодні першої світової війни середній заробіток фабричного робітника чи шахтаря становив 1–2 долари за дев'яти-десятигодинний робочий день. Мешкали вони здебільшого у переповнених бараках чи мебльованих кімнатах. Прагнули повернутися додому, як тільки пощастить зібрати кілька сотень доларів, перші імігранти жили вкрай убого, витрачаючи мізерні кошти на їжу, одяг та ін. Щоправда, багатьох притягала корчма. Українські імігранти являли собою економічно самостійний та законопослушний прошарок населення: серед них значно меншою, ніж серед інших груп імігрантів, була кількість людей, що потребували фінансової підтримки від держави (0,04 %), і правопорушників (0,02 %). У цей же час 4 % ірландських, 1,8 % німецьких та 1 % польських імігрантів були карними злочинцями» [88].

Тимчасовий характер перебування перших українських імігрантів у США безпосередньо відобразився на їх ставленні до американського суспільства: вони не вивчали англійської мови, мало контактували із американцями, нехтували американським громадянством. Мало хто цікавився американською політикою, їх життєві плани залишалися сфокусованими на поверненні додому. Та із зростанням масштабів іміграції й тут відбулися певні зміни. Дедалі більше новоприбулих вирішували залишитися у США. Зростала еміграція жінок-українок, хоча, наприклад, у 1905 р. вони складали лише 25–30 % від загальної кількості імігрантів. Вони здебільшого працювали служницями, найчастіше – в українських та польських євреїв [2, с. 54]. З часом багато із них ставали швачками на фабриках. З утворенням у США українських сімей і з приїздом жінок і дітей до своїх чоловіків та батьків розпочався розквіт українських громад в іміграції.

Щоб обслуговувати їх, найбільш підприємливі із імігрантів розпочинали власний бізнес як господарі мебльованих кімнат, бакалійних і м'ясних крамниць. Утім, найбільше прибутку давало корчмарство: корчмарі, зазвичай, були найбагатшими й найвпливовішими членами громад. Однак в цілому, українські імігранти з усіх засобів заробітку віддавали перевагу фізичній праці. Це й не дивно – адже більшість із них не мала жодної фахової підготовки. Так, у рекордному за

масштабами імміграції 1905 р., коли до США прибули 14500 тис. українців, тільки 7 із них мали вищу освіту (в тому числі чотири – духовну), 200 були кваліфікованими робітниками чи ремісниками, а решту складали селяни та некваліфіковані робітники. З них лише одиниці зайнялися фермерством, що вимагало тривалих зусиль і значних капіталовкладень. Серед фермерів переважали штундисти, які у 1890-х рр. прибули із Наддніпрянської України й оселилися у Вірджинії та Північній Дакоті [91, р. 67].

Дуже важко встановити чисельність українців-іммігрантів, що мешкали у США напередодні Першої світової війни. На перешкоді стає той факт, що деякі з іммігрантів часто навідувалися на свою колишню батьківщину. Чимало українців були малограмотними й не мали виразної національної свідомості, а тому й фіксувалися американськими імміграційними службами як угорці чи австрійці – відповідно до того, звідки вони прибули. Деякі видавали себе за представників споріднених національних груп, наприклад, за словаків. А через те, що традиційною для західних українців була назва «русини», багатьох із них у США вважали росіянами. Як би там не було, більшість дослідників схильється до думки, що у 1914 р. чисельність українців у США досягла 250–300 тис. осіб. Майже половину із них становили закарпатці та лемки, що почали іммігрувати у 1880–1890-х рр.; друга половина складалася здебільшого із галичан, масовий виїзд котрих розпочався наприкінці XIX ст. Загалом, українці складали незначну частку майже 25 млн потоку іммігрантів, які прибули до США упродовж 1861–1914 рр. [91, р. 68].

Українці, які емігрували до Нового світу до 1914 р., переважно намагалися поліпшити своє соціально-економічне становище, украй важке на батьківщині. До цього вони йшли двома шляхами. Більшість прибулих у США, знаходили роботу на фабриках і шахтах у містах чи його околицях. Емігрантами, зазвичай, були неодружені парубки, які розраховували нагромадити достатньо грошей, аби повернутися у рідне село, придбати необхідну кількість землі і завести господарство. Однак згодом перспективи життя молоді у США ставали багатьом привабливішими, ніж повернення додому. Коли ж емігрувати стали й жінки-українки, розпочалося швидке зростання українських громад у багатьох міських центрах північного сходу США [2, с. 54].

Власне, імміграція кінця XIX – початку XX ст. із західноукраїнських земель склала основу для формування українських етнічних груп у США й Канаді. Цьому процесові сприяло утворення однорідних поселень українських іммігрантів у американських штатах Нью-Йорк, Пенсильванія та Нью-Джерсі (тут сконцентрувалося близько 77 % усіх українців, які прибули до США) та канадських провінціях Альберта, Саскачеван, Манітоба, де поселялося 3/4 усіх переселенців з України [19, с. 35]. Такий характер розселення українців першої фази визначив можливість їх працевлаштування. Саме у названих штатах були зосереджені центри гірничодобувної, металургійної промисловості, будівництва, які потребували значну кількість робочих рук.

#### *Список використаних джерел*

1. Баран С. В світ за очі // Календар-Альманах Українського Народного Союзу на 1952 рік. Джерсі Сіті: Свобода, 1952. С. 51–61.
2. Бачинський Ю. Українська еміграція. Т. 1. Українська еміграція у З'єднаних Державах Америки. Львів, 1914. 488 с.
3. Безпеченство в копальнях угля. Календар Українського Народного Союзу. Джерсі Сіті, 1918. 106 с.
4. Боряк Г. Зарубіжні архіви та зарубіжна архівна україніка // Архівознавство: Підручник для студентів вищих навчальних закладів України / Редкол. Я. С. Калакура (гол. ред.) та ін. К., 1998. С. 105–130.
5. Ботушанський В.М. Буковинська діаспора та її зв'язки з рідним краєм // Буковинський журнал. 1999. Ч. 1-2.
6. Варварцев М.М. Агапій Гончаренко – піонер української еміграції в США // Український історичний журнал. 1969. № 6.
7. Видавництво часописи «Свобода» і друкарня Українського Народного Союзу. Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1920. С. 27–31.
8. Варварцев М.М. Найдавніше джерело про заокеанську Україну та його автор // Українська діаспора. 1993. Ч. 3.
9. Винар Л. Дослідження української наукової діаспори: вибрані проблеми // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. Вип. 5: Матеріали Першої міжнародної наукової конференції «Українська діаспора: проблеми дослідження» Острог; Торонто; Нью Йорк, 2005. С. 21–30.
10. Вівчарик М., Патенко П., Жмихова В. Українці у близькому і далекому зарубіжжі // Українська нація: шлях до самовизначення. К., 2001.
11. Вівчарик М. Українці у світі: східна і західна діаспора // Український історичний журнал. К., 1993. № 11–12.
12. Віднянський С. Петрише П. Політична діяльність закарпатської еміграції в США наприкінці XIX – на початку XX ст. та її вплив на долю рідного краю // Українська діаспора. 1993. Ч. 4.
13. Відповідальність службовця за ушкодження при праці. Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1914. С. 185–189.
14. Відшкодування за ушкодження робітників при праці. Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1922. С. 174–187.
15. Воловина О. Українці в Сполучених Штатах: аналіз переписів 1880–1990 рр. // Українська діаспора. 1993. Ч. 4.
16. Ворон В. Першим українцем, який «відкрив» Америку, був волинянин // Віче. 1999.
17. Галич В. Розміщення української еміграції в Злучених Державах // Пропамятна книга видана з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного союзу, 1936. Джерсі Сіті. Нью Джерсі. С. 451–457.
18. Галичин Д. В шістдесяті роковини // Українці у вільному світі. Пропамятна книга УН Союзу 1894–1954. Джерсі Сіті, 1954. 381 с.
19. Галичин Д. Моральна допомога поневоленій Україні // Календар-Альманах Українського Народного Союзу на 1952 рік.

Джерсі Сіті: Свобода, 1952. С. 8–12. 20. Галичин Д. Запогогові організації в давнину і тепер. Початки запогогових організацій і їх цілі // Пропам'ятна книга видана з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного союзу, 1936. Джерсі Сіті. Нью Джерсі. 178 с. 21. Геврик Т. 15-річний ювілей Українського музею в Нью-Йорку // Сучасність. 1992. № 4. 22. Геврик Т. Українські храми в Північній Америці // Пам'ятки України. 1990. № 4. 23. Геврик Т. Острів сліз: Національний музей імміграції // Пам'ятки України. 1994. № 3–6. 24. Герман Г. Конвенції У. Н. Союзу // Українці у вільному світі. Ювілейна книга УН. Союзу з нагоди 60-річчя. Нью Йорк, 1963. С. 37–39. 25. Герман Г. Український Народний Союз // Календар-Альманах Українського Народного Союзу на 1952 рік. Джерсі Сіті: Свобода, 1952. С. 47–50. 26. Грищенко О. З історії української преси в США і Канаді // Українська діаспора. К., 1995. Ч. 7. 27. Данильченко М. Організація наших господарських сил в Америці // Пропам'ятна книга видана з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного союзу, 1936. Джерсі Сіті. Нью Джерсі. С. 360–364. 28. Дашкевич Я. Українські збірки в Нью Йорку // Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісії НТШ в Україні. Л., 1999. Вип. 2: (1995–1997). С. 178–181. 29. Дашкевич Я. Українські збірки в Нью Йорку // Київська Старовина. 2001. № 2. С. 134–136. 30. Дві ковенції УН Союзу в Вашингтоні. Календар «Свободи» на рік 1956. Джерсі Сіті: Видання Українського Народного Союзу, 1956. С. 39–40. 31. Демидчук С. Слідами українських піонерів // Календар-Альманах Українського Народного Союзу на 1952 рік. Джерсі Сіті: Свобода, 1952. С. 19–26. 32. Дещо про Український Народний Союз. Звідки беруться «Союзи» серед українських емігрантів в Америці // Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1922. С. 1–27. 33. Дмитрів Н. Короткий начерк історії розвою «Руського Народного Союзу» // Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1913. С. 86–232. 34. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). Ф. 1. Оп. 24. Спр. 1457. 28 арк. 35. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. № 2616. 19 арк. 36. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 1477. 23 арк. 37. Драган А. Український Народний Союз. Від минувшини до сьогодення // Українці у вільному світі. Пропам'ятна книга УН Союзу 1894–1954. Джерсі Сіті, 1954. 381 с. 38. До Українського Народного Союзу в Америці // Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1914. С. 20–29. 39. Еміграційний закон Злучений Держав // Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1914. С. 184–185. 40. Енциклопедія українознавства: В 10 т. Париж-Нью-Йорк, 1955–1984. 41. Енциклопедія української діаспори. Сполучені Штати Америки / В. Маркусь, Д. Маркусь. Нью Йорк-Чикаго, 2012. 348 с. 42. Євтух В.Б., Камінський Є.Є., Ковальчук О.О., Трощинський В.П. Зберігаючи українську самобутність. Київ: ІНТЕЛ, 1992. 43. Євтух В. Українські етнічні групи в США і Канаді: соціально-економічний аспект. К., 1980. 44. Євтух В. Етнічний ренесанс: Історичні науки // Всесвіт. 1990. № 7. 45. Євтух В. Зберігаючи українську самобутність. К., 1990. 78 с. 46. Історія міст і сіл Української РСР: Івано-Франківська область. К.: Гол. ред. УРЕ, 1971; Історія міст і сіл Української РСР: Чернівецька область. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1969 та ін. 47. З культурного життя наших емігрантів у Злуч. Державах. Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1920. С. 36–42. 48. З часів руїни на еміграції. Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1917. С. 64–69. 49. За море. Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1913. С. 60–70 с. 50. Заставний Ф.Д. Українська діаспора. Львів: Світ, 1991. 51. Зарубіжні українці. Довідник / [С.Ю.Лазебник кер. авт. кол., Л.О.Лещенко, Ю.І.Макар та ін.]. К.: Вид. Україна, 1991. С. 53–59. 52. Західна Українська діаспора: Бібліографічний покажчик літератури. К., 1994. 53. Захарчук Д. Чужина / Пропам'ятна книга видана з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного союзу, 1936. Джерсі Сіті. Нью Джерсі. 286 с. 54. Зубалій О. Д., Лановик Б. Д., Траф'як М. В. Історія української діаспори. К., 1998. 55. Калакура Я. С. Українська історіографія: Курс лекцій. К.: Генеза, 2004. 496 с. 56. Камінський Є. Українці в США // Політика і час. 1991. № 12. 57. Кардаш П., Кот С. Українці у світі. Київ-Мельбурн, 1995. 423 с. 58. Каштанюк І. Послідна конвенція Українського Народного Союзу. Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1920. С. 29–32. 59. Кедрин-Рудницький І. Діаспора і Батьківщина // Альманах українського Народного Союзу на 1991 рік. Джерсі Сіті-Нью-Йорк: Свобода, 1991. С. 69–73. 60. Кедрин-Рудницький І. Життя – Події – Люди. Спомини і коментарі. Нью Йорк: Видавнича кооператива «Червона Калина», 1976. 724 с. 61. Кедрин-Рудницький І. Мої шефи-редактори. Календар «Свободи» на рік 1956. Джерсі Сіті, 1956. С. 78–82. 62. Кедрин-Рудницький І. Нова українська еміграція в ЗДА // Календар-Альманах Українського Народного Союзу на 1952 рік. Джерсі Сіті: Свобода, 1952. С. 75–81. 63. Кисілевська О. Що нам дала, а що може дати наша заморська еміграція // Пропам'ятна книга видана з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного союзу, 1936. Джерсі Сіті. Нью Джерсі. С. 383–389. 64. Климчук М. Український Національний Музей в Чикаго – вчора, сьогодні, завтра. URL: <http://www.museum-ukraine.org.ua>. (дата звернення 01.02.2017). 65. Ковальчук О. Збереження і збагачення культурної спадщини у США (кінець XIX – початок 40-х рр. XX ст) // Збірник наукових праць на пошану академіка НАН України професора Валерія Смоля. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 66. Ковальчук О. Освітня діяльність українців Канади і США (кінець XIX ст. – початок 40-х рр. XX ст.) // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. Вип.3. К., 1999. 67. Ковальчук О. Відродження української пам'яті // Українська діаспора. 1993. Ч. 3. 68. Ковальчук О.О. Освітня діяльність українців Канади і США (кінець XIX – початок 40-х рр. XX ст. // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика: 36 статей. Вип. 3. К., 1999. 69. Кравченко О. Іван Волянський – перший український греко-католицький священник в Америці // Українська діаспора. 1994. Ч. 6. 70. Куропась С. Спогади з України й 60 років в Америці. Нью-Йорк-Париж-Чикаго, 1988. 575 с. 71. Лановик Б. Д., Траф'як М. В. та інші. Українська еміграція: від минувшини до сьогодення. Тернопіль, 1999. 512 с. 72. Лановик Б. Д., Траф'як М. В., Матейко Р. М., Матисякевич З. М.

Внесок української еміграції в розвиток національної та світової культури. Тернопіль, 2000. 410 с. 73. Лановик Б. Д., Матейко Р.М., Матисякевич З. М., Дацків І. Б., Совінська Н. В. Роль та місце української діаспори в становленні незалежної Української держави. Тернопіль, 2001. 292 с. 74. Лебідь Ю. Ф. Роль преси в житті українців-іммігрантів Сполучених Штатів Америки // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. К.: Українське агентство інформації та друку «Рада», 2007. Т. XV. С. 496–499. 75. Левицький С. Українські трудові мігранти // Наше слово. № 20. 18 травня 2002. 76. Лемківські пісні про Америку. Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 1920. 71 с. 77. Лепкий Б. В світ за очі. Календар Українського Народного Союзу на рік переступний. Джерсі Сіті, 193. С. 49–50. 78. Мишуга Л. Америка й Американізація // Пропам'ятна книга, видана з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного Союзу. Джерсі Сіті. Нью Джерсі, 1936. 104 с. 79. Мишуга Л. В історичний момент // Календар-Альманах Українського Народного Союзу на 1952 рік. Джерсі Сіті: Свобода, 1952. С. 5–8. 80. Мишуга Л. За волю України (з доповіді про «Участь американських українців у визвольних змаганнях українського народу», виголошеній на IV Конгресі американських українців у Вашингтоні в 1949 р.) // Українці у Вільному світі. Ювілейна книга Українського Народного Союзу. Джерсі Сіті: Видання Українського Народного Союзу, 1954. С. 103–105. 81. Мишуга Л. Пропамятна книга, видана з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного Союзу. Джерсі Сіті. Нью Джерсі, 1936. 752 с. 82. Мишуга Л. Матеріальний вклад іміграції в рідний край // Пропам'ятна книга видана з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного союзу, 1936. Джерсі Сіті. Нью Джерсі. С. 449–452. 83. Мишуга Л. Український Народний Союз // Пропам'ятна книга з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного Союзу, 1936. Джерсі Сіті. Нью Джерсі. 193 с. 84. Мишуга Л. Ювілейні міркування // Українці у вільному світі. Пропамятна книга УН Союзу 1894–1954. Джерсі Сіті, 1954. 381 с. 85. Мудрий В. Нова українська еміграція // Українці у вільному світі. Ювілейна книга Ун. Союзу з нагоди 60-річчя. Нью Йорк, 1953. С. 119–120. 86. Наріжний С. Українська еміграція: Культурна праця української еміграції. 1919–1939. К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. 87. Настасівський М. Українська іміграція в Сполучених Державах. Нью-Йорк: Союз укр. робітничих організацій, 1934. 317 с. 88. Чернявський С.В. Американці українського походження: демографічна і соціально-економічна характеристика. За оцінками вчених США // Український історичний журнал. 1991. № 4. 89. Шлепаков А.М., Буркут І.Г., Васильєва Л.Д. та ін. Українці в зарубіжному світі. К.: Наук. думка, 1991. 90. Шлепаков А.М. Українська трудова еміграція в США і Канаді (кінець XIX– початок XX ст. К.: Вид-во АН УРСР, 1960. 91. Halich V. Ukrainians in the United States. Chicago: The University of Chicago Press, 1937. 147 p. 92. Kuropas M. The Ukrainians in America. Minneapolis, Lerner Publications Co. 1972. 327 p. 93. Kuropas Myron. Ukrainian Americans: Roots and Aspirations. 1884–1954. Toronto, 1991. 534 p.

### References

1. Baran S. V svit za ochi [In the world of eyes]. Kalendar-Al'manakh Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na 1952 rik. Dzherisi Siti: Svoboda, 1952. S. 51–61.
2. Bachyns'kyu Yu. Ukrayins'ka emihratsiya. T. 1. Ukrayins'ka emihratsiya u Zjednanykh Derzhavakh Ameryky [Ukrainian emigration. T. 1. Ukrainian emigration in the United States]. L'viv, 1914. 488 s.
3. Bezpechenstvo v kopal'nyakh uhlya [Safety in coal mines]. Kalendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu. Dzherisi Siti, 1918. 106 s.
4. Boryak H. Zarubizhni arkhivy ta zarubizhna arkhivna ukrajinika [Foreign Archives and Foreign Archival Ukrainian Studies]. Arkhivoznavstvo: Pidruchnyk dlya studentiv vyshchych navchal'nykh zakladiv Ukrayiny / Redkol. Ya. S. Kalakura (hol. red.) ta in. K., 1998. S. 105–130.
5. Botushans'kyu V.M. Bukovyns'ka diaspora ta yiyi zvyazky z ridnym krayem [Bukovynian diaspora and its ties to the native land]. Bukovyns'kyu zhurnal. 1999. Ch. 1-2.
6. Varvartsev M.M. Ahapiy Honcharenko – pioner ukrajin's'koyi emihratsiyi v SShA [Agape Goncharenko – pioneer of Ukrainian emigration in the USA]. Ukrayins'kyu istorychnyy zhurnal. 1969. # 6.
7. Vydavnytstvo chasopysy «Svoboda» i drukarnya Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu [Publishing of the magazine «Svoboda» and printing house of the Ukrainian People's Union]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1920. S. 27–31.
8. Varvartsev M.M. Naydavnishe dzherelo pro zaokeans'ku Ukrayinu ta yoho avtor [The most ancient source about overseas Ukraine and its author]. Ukrayins'ka diaspora. 1993. Ch. 3.
9. Vynar L. Doslidzhennya ukrajin's'koyi naukovoї diyaspori: vybrani problemy [Research of the Ukrainian Scientific Diaspora: Selected Problems]. Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya»: Istorychni nauky. Vyp. 5: Materialy Pershoї mizhnarodnoyi naukovoї konferentsiyi «Ukrayins'ka diaspora: problemy doslidzhennya» Ostroh; Toronto; N'yu York, 2005. S. 21–30.
10. Vivcharyk M., Patenko P., Zhmykhova V. Ukrayintsi u blyz'komu i dalekomu zarubizhzi [Ukrainians in the Near and Far Abroad]. Ukrayins'ka natsiya: shlyakh do samovyznachennya. K., 2001.
11. Vivcharyk M. Ukrayintsi u sviti: skhidna i zakhidna diaspora [Ukrainians in the World: Eastern and Western diaspora]. Ukrayins'kyu istorychnyy zhurnal. K., 1993. # 11–12.
12. Vidnyans'kyu S. Petryshche P. Politychna diyal'nist' zakarpat-s'koyi emihratsiyi v SShA naprykintsi XIX – na pochatku XX st. ta yiyi vplyv na dolyu ridnoho krayu [Political activity of Transcarpathian emigration in the United States in the late nineteenth and early XX centuries. And its influence on the native land]. Ukrayins'ka diaspora. 1993. Ch. 4.
13. Vidpovidal'nist' sluzhbovtsya za ushkodzhennya pry pratsi [Responsibility of an employee for damage during work]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1914. S. 185–189.
14. Vidshkodovannye za ushkodzhennya robitnykiv pry pratsi [Compensation for damage to workers at work]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1922. S. 174–187.
15. Volovyna O. Ukrayintsi v Spoluchenykh Shtatakh: analiz perepysiv 1880–1990 rr. [Ukrainians in the United States: An Analysis of Censuses 1880–1990]. Ukrayins'ka diaspora. 1993. Ch. 4.
16. Voron V. Pershym ukrajin'tsem, yakyy «vidkryv»



Ameryku, buv volynyanyn [The first Ukrainian to «discover» America was Volynian]. Viche. 1999. 17. Halych V. Rozmishchennya ukrayins'koyi emihratsiyi v Zluchenykh Derzhavakh [Location of Ukrainian emigration in the United States]. Propamyatna knyha vydana z nahody sorokalitn'oho yuvileyu Ukrayins'koho Narodnoho soyuzu, 1936. Dzherisi Siti. N'yu Dzherisi. S. 451–457. 18. Halychyn D. V shistdesyati rokovyny [On the Sixtieth Birthday]. Ukrayintsi u vil'nomu sviti. Propamyatna knyha UN Soyuzu 1894–1954. Dzherisi Siti, 1954. 381 s. 19. Halychyn D. Moral'na dopomoha ponevoleniyi Ukrayini [Moral Assistance to the Assassinated Ukraine]. Kalendar-Al'manakh Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na 1952 rik. Dzherisi Siti: Svoboda, 1952. S. 8–12. 20. Halychyn D. Zapomohovi orhanizatsiyi v davnynu i teper. Pochatky zapomohovykh orhanizatsiy i yikh tsili [Assisting organizations in antiquity and now. The beginnings of helping organizations and their purpose]. Propamyatna knyha vydana z nahody sorokalitn'oho yuvileyu Ukrayins'koho Narodnoho soyuzu, 1936. Dzherisi Siti. N'yu Dzherisi. 178 s. 21. Hevryk T. 15-richnyy yuviley Ukrayins'koho muzeyu v N'yu-Yorku [15-year anniversary of the Ukrainian Museum in New York]. Suchasnist'. 1992. # 4. 22. Hevryk T. Ukrayins'ki khramy v Pivnichniy Amerytsi [Ukrainian temples in North America]. Pamyatky Ukrayiny. 1990. # 4. 23. Hevryk T. Ostriv sliz: Natsional'nyy muzey immihratsiyi [Island of tears: National Museum of Immigration]. Pamyatky Ukrayiny. 1994. # 3–6. 24. Herman H. Konventsiiyi U. N. Soyuzu [Convention of the U.N. Union]. Ukrayintsi u vil'nomu sviti. Yuvileyna knyha UN. Soyuzu z nahody 60-richchya. N'yu York, 1963. S. 37–39. 25. Herman H. Ukrayins'kyy Narodnyy Soyuz [Ukrainian People's Union]. Kalendar-Al'manakh Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na 1952 rik. Dzherisi Siti: Svoboda, 1952. S. 47–50. 26. Hrytsenko O. Z istoriyi ukrayins'koyi presy v SShA i Kanadi [From the History of the Ukrainian Press in the US and Canada]. Ukrayins'ka diaspora. K., 1995. Ch. 7. 27. Danyl'chenko M. Orhanizatsiya nashykh hospodars'kykh syl v Amerytsi [Organization of our economic forces in America]. Propamyatna knyha vydana z nahody sorokalitn'oho yuvileyu Ukrayins'koho Narodnoho soyuzu, 1936. Dzherisi Siti. N'yu Dzherisi. S. 360–364. 28. Dashkevych Ya. Ukrayins'ki zbirky v N'yu Yorku [Ukrainian Collections in New York]. Materialy zasidan' Istorychnoyi ta Arkheohrafichnoyi komisiy NTSh v Ukrayini. L., 1999. Vyp. 2: (1995–1997). S. 178–181. 29. Dashkevych Ya. Ukrayins'ki zbirky v N'yu Yorku [Ukrainian collections in New York]. Kyyiv's'ka Starovyna. 2001. # 2. S. 134–136. 30. Dvi koventsiiyi UN Soyuzu v Vashynhtoni [Two covenants of the United States Union in Washington]. Kalendar «Svobody» na rik 1956. Dzherisi Siti: Vydannya Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu, 1956. S. 39–40. 31. Demydchuk S. Slidamy ukrayins'kykh pioneriv [Following the Ukrainian Pioneers]. Kalendar-Al'manakh Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na 1952 rik. Dzherisi Siti: Svoboda, 1952. S. 19–26. 32. Desho pro Ukrayins'kyy Narodnyy Soyuz. Zvidky berut'sya «Soyuzy» sered ukrayies'kykh emihrantiv v Amerytsi [Something about the Ukrainian People's Union. Where do the "Unions" come from among Ukrainian emigrants in America?]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1922. S. 1–27. 33. Dmytriv N. Korotkyy nacherk istoriyi rozvoyu «Rus'koho Narodnoho Soyuzu» [A brief outline of the history of the development of the «Rusky People's Union»]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1913. S. 86–232. 34. Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv hromads'kykh obyednan' Ukrayiny (TsDAHO Ukrayiny). F. 1. Op. 24. Spr. 1457. 28 ark. 35. TsDAHO Ukrayiny. F. 1. Op. 24. Spr. # 2616. 19 ark. 36. TsDAHO Ukrayiny. F. 1. Op. 24. Spr. 1477. 23 ark. 37. Drahan A. Ukrayins'kyy Narodnyy Soyuz. Vid mynuvshyny do s'ohodennya [The Ukrainian People's Union. From the past to the present]. Ukrayintsi u vil'nomu sviti. Propamyatna knyha UN Soyuzu 1894–1954. Dzherisi Siti, 1954. 381 s. 38. Do Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu v Amerytsi [To the Ukrainian People's Union in America]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1914. S. 20–29. 39. Emihratsiynnyy zakon Zluchenny Derzhav [The Emigration Law of the United States]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1914. S. 184–185. 40. Entsyklopediya ukrayinoznavstva [Encyclopedia of Ukrainian Studies]: V 10 t. Paryzh-N'yu-York, 1955–1984. 41. Entsyklopediya ukrayins'koyi diaspory. Spolucheni Shtaty Ameryky [The Encyclopedia of the Ukrainian Diaspora. United States of America] / V. Markus', D. Markus'. N'yu York-Chykaho, 2012. 348 s. 42. Yevtukh V.B., Kamins'kyy Ye.Ye., Koval'chuk O.O., Troshchyn's'kyy V.P. Zberihayuchy ukrayins'ku samobutnist' [Keeping Ukrainian identity]. Kyyiv: INTEL, 1992. 43. Yevtukh V. Ukrayins'ki etnichni hrupy v SShA i Kanadi: sotsial'no-ekonomichnyy aspekt [Ukrainian ethnic groups in the USA and Canada: socio-economic aspect]. K., 1980. 44. Yevtukh V. Etnichnyy renesans: Istorychni nauky [Ethnic Renaissance: Historical Sciences]. Vsesvit. 1990. #7. 45. Yevtukh V. Zberihayuchy ukrayins'ku samobutnist' [Preserving Ukrainian Identity]. K., 1990. 78 s. 46. Istoriya mist i sil Ukrayins'koyi RSR: Ivano-Frankivs'ka oblast' [The history of the cities and villages of the Ukrainian SSR: Ivano-Frankivsk region]. K.: Hol. red. URE, 1971; Istoriya mist i sil Ukrayins'koyi RSR: Chernivets'ka oblast' [The history of the cities and villages of the Ukrainian SSR: Chernivtsi region]. – K.: Hol. red. URE, 1969. 47. Z kul'turnoho zhyttya nashykh emihrantiv u Zluch. Derzhavakh [From the cultural life of our emigrants in Zluch. states]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1920. S. 36–42. 48. Z chasiv ruyiny na emihratsiyi [Since the destruction of the emigration]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1917. S. 64–69. 49. Za more [Beyond the sea]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1913. S. 60–70 s. 50. Zastavnyy F.D. Ukrayins'ka diaspora [Ukrainian diaspora]. L'viv: Svit, 1991. 51. Zarubizhni ukrayintsi. Dovidnyk [Foreign Ukrainians. Directory] / [S.Yu.Lazebnyk ker. avt. kol., L.O.Leshchenko, Yu.I.Makar ta in.]. K.: Vyd. Ukrayina, 1991. S. 53–59. 52. Zakhidna Ukrayins'ka diaspora: Bibliohrafichnyy pokazhchyk literatury [Western Ukrainian Diaspora: Bibliographic Index of Literature]. K., 1994. 53. Zakharchuk D. Chuzhyna [Foreign country] / Propamyatna knyha vydana z nahody sorokalitn'oho yuvileyu Ukrayins'koho Narodnoho soyuzu, 1936. Dzherisi Siti. N'yu Dzherisi. 286 s. 54. Zubaliy O. D., Lanovyyk B. D., Trafyayk M. V. Istoriya ukrayins'koyi diaspory [The history of

the Ukrainian diaspora]. K., 1998. 55. Kalakura Ya. S. Ukrayins'ka istoriografija: Kurs leksiy [Ukrainian historiography: A course of lectures]. K.: Geneza, 2004. 496 s. 56. Kamins'kyy Ye. Ukrayintsi v SSHa [Ukrainians in the USA]. Polityka i chas. 1991. # 12. 57. Kardash P., Kot S. Ukrayintsi u sviti [Ukrainians in the World]. Kyiv-Mel'burn, 1995. 423 s. 58. Kashtanyuk I. Poslidna konventsija Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu [The successor convention of the Ukrainian People's Union]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1920. S. 29–32. 59. Kedryn-Rudnyts'kyy I. Diaspora i Bat'kivshchyna [Diaspora and the Motherland]. Al'manakh ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na 1991 rik. Dzherisi Siti-N'yu-York: Svoboda, 1991. S. 69–73. 60. Kedryn-Rudnyts'kyy I. Zhyttya – Podiyi – Lyudy. Spomyny i komentari [Life – Events – People. Reminiscences and comments]. N'yu York: Vydavnycha kooperatyva «Chervona Kalyna», 1976. 724 s. 61. Kedryn-Rudnyts'kyy I. Moya shefy-redaktory [My Editor-in-Chief]. Kalendar «Svobody» na rik 1956. Dzherisi Siti, 1956. S. 78–82. 62. Kedryn-Rudnyts'kyy I. Nova ukrayins'ka emihratsiya v ZDA [New Ukrainian emigration to the USA]. Kalendar-Al'manakh Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na 1952 rik. Dzherisi Siti: Svoboda, 1952. S. 75–81. 63. Kysilevs'ka O. Shcho nam dala, a shcho mozhe daty nasha zamors'ka emihratsiya [What gave us, and what our overseas emigration can give]. Propamyatna knyha vydana z nahody sorokalitn'oho yuvileyu Ukrayins'koho Narodnoho soyuzu, 1936. Dzherisi Siti. N'yu Dzherisi. S. 383–389. 64. Klymchak M. Ukrayins'kyy Natsional'nyy Muzey v Chykago – vchera, s'ohodni, zavtra [The Ukrainian National Museum in Chicago – yesterday, today, tomorrow]. URL: <http://www.museum-ukraine.org.ua>. 65. Koval'chuk O. Zberezhennya i zbahachennya kul'turnoyi spadshchyny u SSHa (kinets' XIX – pochatok 40-kh rr. XX st) [Preservation and Enrichment of the Cultural Heritage in the USA (the end of the XIX – early 40's of the XX century)]. Zbirnyk naukovykh prats' na poshanu akademika NAN Ukrayiny profesora Valeriya Smoliya. K.: Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny, 2010. 66. Koval'chuk O. Osvitnya diyal'nist' ukrayintsi v Kanady i SSHa (kinets' XIX st. – pochatok 40-kh rr. XX st.) [Educational activity of Ukrainians in Canada and the United States (end of the XIX century – early 40's of the XX century)]. Ukrayina XX st.: kul'tura, ideolohiya, polityka. Zbirnyk statey. Vyp.3. K., 1999. 67. Koval'chuk O. Vidrozhennya ukrayins'koyi pamyati [The Revival of Ukrainian Memory]. Ukrayins'ka diaspora. 1993. Ch. 3. 68. Koval'chuk O.O. Osvitnya diyal'nist' ukrayintsi v Kanady i SSHa (kinets' XIX – pochatok 40-kh rr. XX st. [Educational activity of Ukrainians in Canada and the United States (end of the XIX – early 40's of the XX century)]. Ukrayina XX st.: kul'tura, ideolohiya, polityka: Zb. statey. Vyp. 3. K., 1999. 69. Kravchenyuk O. Ivan Volyans'kyy – pershyi ukrayins'kyy hreko-katolyts'kyy svyashchenyk v Amerytsi [Ivan Volyansky is the first Ukrainian Greek Catholic priest in America]. Ukrayins'ka diaspora. 1994. Ch. 6. 70. Kuropas' S. Spohady z Ukrayiny y 60 rokiv v Amerytsi [Reminiscences from Ukraine and 60 years in America]. N'yu-York-Paryzh-Chykago, 1988. 575 s. 71. Lanovyk B. D., Trafyak M. V. Ukrayins'ka emihratsiya: vid mynuvshyny do s'ohodennya [Ukrainian emigration: from the past to the present]. Ternopil', 1999. 512 s. 72. Lanovyk B. D., Trafyak M. V., Mateyko R. M., Matysyakevych Z. M. Vnesok ukrayins'koyi emihratsiyi v rozvytok natsional'noyi ta svitovoyi kul'tury [The contribution of Ukrainian emigration to Development of national and world culture]. Ternopil', 2000. 410 s. 73. Lanovyk B. D., Mateyko R.M., Matysyakevych Z. M., Datskiv I. B., Sovins'ka N. V. Rol' ta mistse ukrayins'koyi diaspori v stanovlenni nezaleznoyi Ukrayins'koyi derzhavy [The role and place of the Ukrainian diaspora in The formation of an independent Ukrainian state]. Ternopil', 2001. 292 s. 74. Lebid' Yu. F. Rol' presy v zhytti ukrayintsi-immihrantiv Spoluchenykh Shtativ Ameryky [The Role of the Press in the Life of Ukrainian Immigrants in the United States]. Zbirnyk naukovykh prats' Naukovo-doslidnoho instytutu ukrajinovnavstva. K.: Ukrayins'ke ahent-stvo informatsiyi ta druku «Rada», 2007. T XV. S. 496–499. 75. Levyts'kyy S. Ukrayins'ki trudovi mihranty [Ukrainian labor migrants]. Nashe slovo. # 20. 18 travnya 2002. 76. Lemkivs'ki pisni pro Ameryku [Lemko songs about America]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 1920. 71 s. 77. Lepkyy B. V svit za ochi [In the world behind eyes]. Kalyendar Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na rik perestupnyy. Dzherisi Siti, 193. S. 49–50. 78. Myshuha L. Ameryka y Amerykanizatsiya [America and Americanization]. Propamyatna knyha, vydana z nahody sorokalitn'oho yuvileyu Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu. Dzherisi Siti. N'yu Dzherisi, 1936. 104 s. 79. Myshuha L. V istorychnyy moment [At the Historic Point]. Kalendar-Al'manakh Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu na 1952 rik. Dzherisi Siti: Svoboda, 1952. S. 5–8. 80. Myshuha L. Za volyu Ukrayiny (z dopovidi pro «Uchast' amerykans'kykh ukrayintsi u vyzvol'nykh zmahannyakh ukrayins'koho narodu», vyholosheny na IV Konhresi amerykans'kykh ukrayintsi u Vashynhtoni v 1949 r.) [For the freedom of Ukraine (from the report on «Participation of American Ukrainians in the liberation struggles of the Ukrainian people», proclaimed at the Fourth Congress of American Ukrainians in Washington in 1949)]. Ukrayintsi u Vil'nomu sviti. Yuvileyna knyha Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu. Dzherisi Siti: Vydannya Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu, 1954. S. 103–105. 81. Myshuha L. Propamyatna knyha, vydana z nahody sorokalitn'oho yuvileyu Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu [A memorable book, issued on the occasion of the fortieth anniversary of the Ukrainian People's Union]. Dzherisi Siti. N'yu Dzherisi, 1936. 752 s. 82. Myshuha L. Materiyal'nyy vklad imihratsiyi v ridnyy kray [The material contribution of immigration to the native land]. Propamyatna knyha vydana z nahody sorokalitn'oho yuvileyu Ukrayins'koho Narodnoho soyuzu, 1936. Dzherisi Siti. N'yu Dzherisi. S. 449–452. 83. Myshuha L. Ukrayins'kyy Narodnyy Soyuz [Ukrainian People's Union]. Propamyatna knyha z nahody sorokalitn'oho yuvileyu Ukrayins'koho Narodnoho Soyuzu, 1936. Dzherisi Siti. N'yu Dzherisi. 193 s. 84. Myshuha L. Yuvileyni mirkuvannya [Anniversary considerations]. Ukrayintsi u vil'nomu sviti. Propamyatna knyha UN Soyuzu 1894–1954. Dzherisi Siti, 1954. 381 s. 85. Mudryy V. Nova ukrayins'ka emihratsiya [New Ukrainian emigration]. Ukrayintsi u vil'nomu sviti. Yuvileyna knyha Un. Soyuzu z nahody 60-richchya. N'yu York, 1953. S. 119–120. 86. Narizhnyy S. Ukrayins'ka emihratsiya: Kul'turna pratsya ukrayins'koyi emihratsiyi. 1919–1939 [Ukrainian emigration: Cultural Work of Ukrainian Emigration. 1919–1939].

К.: Vyd-vo im. Oleny Telihy, 1999. 87. Nastasivs'kyu M. Ukrayins'ka immihratsiya v Spoluchenykh Derzhavakh [Ukrainian Immigration in the United States]. N'yu-York: Soyuz ukr. robitnychykh orhanizatsiy, 1934. 317 s. 88. Chernyavs'kyu S.V. Amerykantsi ukrayins'koho pokhodzhennya: demohrafichna i sotsial'no-ekonomichna kharakterystyka. Za otsinkamy vchenykh SShA [Americans of Ukrainian descent: demographic and socio-economic characteristics. According to US scientists]. Ukrayins'kyu istorychnyy zhurnal. 1991. # 4. 89. Shlepakov A.M., Burkut I.H., Vasylyeva L.D. ta in. Ukrayintsi v zarubizhnomu sviti [Ukrainians in the foreign world]. K.: Nauk. dumka, 1991. 90. Shlepakov A.M. Ukrayins'ka trudova emihratsiya v SShA i Kanadi (kinets' XIX – pochatok XX st. [Ukrainian labor emigration in the United States and Canada (end of the XIX – early XX centuries)]. K.: Vyd-vo AN URSS, 1960. 91. Halich V. Ukrainians in the United States. Chicago: The University of Chicago Press, 1937. 147 p. 92. Kuropas M. The Ukrainians in America. Minneapolis, Lerner Publications Co. 1972. 327 p. 93. Kuropas Myron. Ukrainian Americans: Roots and Aspirations. 1884–1954. Toronto, 1991. 534 p.

**Галина Саранча**

#### **РАССЕЛЕНИЕ И ПЕРВИЧНАЯ АДАПТАЦИЯ УКРАИНСКИХ ТРУДОВЫХ МИГРАНТОВ В США**

*В статье исследуются условия эмиграции украинцев в США во второй половине XIX – начале XX вв. Проливается свет на сложные обстоятельства въезда эмигрантов, а именно, прохождение карантинной зоны на Эллис Айленд, также проблемы, связанные с «иммиграционными домами». Большое внимание уделяется изучению первичных поселений украинских иммигрантов в этой стране.*

*Ключевые слова:* эмиграция, иммиграция, карантинная зона, «иммиграционные дома», Эллис Айленд.

**Halyna Sarancha**

#### **THE SETTLING AND PRIMARY ADAPTATION OF UKRAINIAN EMIGRANTS IN THE UNITED STATES**

*The article investigates the conditions of immigration into the United States in the second half of XIX – early XX century. Attention is focused on the problems of adaptation of Ukrainian immigrants overseas. Deals with the difficult circumstances of the entry of immigrants, including passing the quarantine zone to Ellis Island and the problems that were associated with the «immigrants houses». Much attention is focused on the study of primary settlement Ukrainian immigrants in this country.*

*Key words:* emigration, immigration, quarantine zone, «the immigration houses», Ellis Island.